

Klass: Polychaeta (havsborstmaskar), **Ordning:** Terebellida, **Familj:** Terebellidae (rastamaskar), **Släkte:** *Polycirrus*, **Art:** *Polycirrus latidens* A. Eliason, 1962 **Synonymer:**

Kännetecken

En rörlevande havsborstmask med en kort cylindrisk framkropp och en slank cylindrisk bakkropp. På huvudet sitter ett stort antal tentakler i ett tjockt knippe. Kroppslängden är åtminstone upp till 5,3 cm, med minst 39 kroppssegment, utgående från det längsta kända exemplaret. Kroppsfärgen i levande tillstånd är inte känd, då beskrivningen baserats på fixerade exemplar.

Huvudet består av ett prostomium som är sammansmält med peristomium och med delar av kroppssegment I och II. Ögon saknas. De talrika muntentaklerna sitter på en uppvikt ås ovanför munnen. En del av tentaklerna är tunna och cylindriska, medan andra är tjocka med plattad yttre del som har en längsgående fåra på ena sidan. Denna fåra är försedd med flimmerhår. Tentaklerna är tånjbara och kan sträckas ut, men de kan inte dras in i munnen. Från tentakelåsens framkant löper en framåtriktad flik, som en överläpp. Denna är trekantig, slät och plattad, samt mjukt nedvikt på sidorna. Det finns inga kitiniserade käkar i svalget. Kroppssegment I och II är sammansmälta på huvudets undersida och formar där en stor kuddliknande struktur som har talrika små veck och rynkor, som mestadels är längsgående. De flesta andra arter av rastamaskar har någon form av gälar på ryggsidan av segment II-IV, men gälar saknas helt hos arter inom släktet *Polycirrus*.

Kroppen är tydligt uppdelad i en framkropp (thorax) med enbart ryggborst, samt en mer bakkropp (abdomen), som har både rygg- och bukborst. Framkroppen består av 13 segment. På buksidan av segment III finns en stor främre oparig körteldyna, som är kort och bred. På buksidan av efterföljande segment IV-VII finns pariga körteldynor, ett par på varje segment. Ryggborst finns från segment II och bakåt. Parapodierna på ryggsidan, sk notopodier, är cylindriska. Ryggborsten är långa och raka, samt släta på kanten eller med fjäderkant av mycket fina hår. Bukborst finns från det 14:e borstbärande segmentet, som är det första segmentet på bakkroppen. Parapodierna som bär bukborsten, sk neuropodier, är i form av plattade och nästan kvadratiska åsar. Bukborsten är mycket små, oskaftade och har enkla rader med krokformiga tänder som är riktade bakåt. Denna typ av borst kallas uncini och de hjälper masken att förankra sig i röret. Tanderna är relativt breda jämfört med andra arter i släktet *Polycirrus*. Nefridiepapiller (urinöppningar) finns vid buksidan av parapodiernas baser på kroppssegment 3- 8, varav de främre tre paren nefridiepapiller är mycket långa. Formen på den lilla bakänden (pygidiet) som omger analöppningen är okänd. Artens rör är okänt även det.

Det finns sex andra arter av släktet *Polycirrus* i svenska vatten, vilka ofta kräver en specialist för säker bestämning. *P. latidens* hör till de mer svårbestämnda arterna, som dessutom är mycket sköra och lätt går sönder vid hantering och fixering. Därför kan arten eventuellt vara förbisedd.

Utbredning och status

Artens kända utbredning är från södra Irländska sjön och Nordsjön samt vidare norrut längs den norska kusten upp till västra Finnmark i Nordnorge. Typlokalen är från norska sidan av Skagerrak, på 420 till 530 meters djup. Vid L.A. Jägerskiölds undersökningar av marina evertebrater vid svenska västkusten 1921-1938 påträffades ett exemplar i norra delen av Kosterfjorden vid en lokal på 50 till 80 meters djup. Under det marina miljöövervakningsprogrammet, gjordes två fynd 1988 vid en lokal på 300 meters djup i Brattenområdet sydväst om Hällö, Smögen. Inga kända fynd har gjorts sedan dess, vare sig i miljöövervakningen, Kosterhavsinventeringen 2006 eller Svenska Artprojektets marina inventering 2006-2009.

Ekologi

P. latidens är en selektiv depositionsätare som lever på mjukbottnar med lera eller sandblandad lera från 400 till 600 meters djup. I våra vatten lever den troligen grundare, från 50 meters djup. Artens ekologi är mycket dåligt känd. Generellt för rastamaskar, eller terebellider, gäller att röret ligger fritt på botten, eller är fästat till sten och alger för arter som lever i algbältet eller strandzonen. För arter av släktet *Polycirrus* är det dock knappt man kan kalla det rör, utan snarare ett tunt hölje av slem. Muntentaklerna kan sträckas ut långt eller krypa över botten med den fårade sidans flimmerhår. På så vis kan det stora antalet tentakler täcka ett relativt stort område av bottenytan. Organiskt material och plankton transporteras med tentaklernas flimmerhår till munnen. Artens fortplantning är okänd men likt andra terebellider är den troligen skildkönad och har ett frisimmande larvstadium.

Hot

Det tveksamt om arten har en stabil förekomst i svenska vatten, då mycket få fynd har gjorts. Små populationer kan slås ut av slumpmässiga faktorer.

Åtgärder

I dagsläget är det inte klarlagt hur arten påverkas av trålfiske och miljöförändringar. Bättre underlag för skattning av status, populationsstorlek och tillväxtkapacitet behövs.

Övrigt

Etymologi: *Polycirrus*, Lat. ”med många tunna lockar”, vilket syftar på de talrika muntentaklerna. *latidens*, Lat. ”den bredtandade”, vilket syftar på de breda tänderna på bukborsten.

Not. *P. latidens* beskrevs i Eliason, 1962 (se nedan) från material insamlat under en expedition till djupare delar av Skagerrak sommaren 1933, som leddes av professor Sven Ekman vid Uppsala Universitet. Endast sju exemplar påträffades i materialet, varav inget komplett. Alla var från norskt område och finns nu som typer i samlingen på zoologiska museet i Uppsala. I materialet från L.A. Jägerskiölds inventering identifierades ett exemplar från Kosterområdet som var insamlat 1927 och som var nästan komplett, förutom den bakersta delen med pygidiet som fortfarande är obeskriven. Exemplet finns som paratyp på Göteborgs Naturhistoriska museum.

Litteratur

Eliason, A. 1962. Die Polychaeten der Skagerak-Expedition 1933. Zoologiska bidrag från Uppsala, 33: 207-293.

Hansson, H. G. 2011. Marina sydiskandinaviska "evertebrater". Webb-upplaga.
http://loven.gu.se/digitalAssets/1480/1480031_hansson-2011.pdf

Holthe, T. 1986. Polychaeta Terebellomorpha. Marine Invertebrates of Scandinavia 7. Universitetsforlaget, Oslo. 194 pp.

Jirkov, I.A. & Leontovich, M.K. 2013. Identification keys for Terebellomorpha (Polychaeta) of the eastern Atlantic and the North Polar Basin. Invertebrate Zoology 10(2): 217-243.

Jägerskiöld, L.A. 1971. A survey of the marine benthonic macro-fauna along the Swedish west coast 1921-1938. Eds. Hubendick, B., Hyle, G. & Swärd, S. Acta Regiae Societatis Scientiarum et Litterarum Gothoborgensis, Zoologica 6.

Karlsson, A., Berggren, M., Lundin, K. & Sundin, R. 2014. Svenska artprojektets marina inventering - slutrapport. ArtDatabanken rapporterar 16. ArtDatabanken, SLU. Uppsala

Kirkegaard, J.B. 1996 Havbørsteorme. II. Sedentaria. Danmarks fauna 86: 1-451.

Marine species identification portal. <http://species-identification.org>.

World Polychaeta database, 2016. <http://www.marinespecies.org/polychaeta>

World register of marine species. 2016. <http://www.marinespecies.org>.

Författare

Kennet Lundin 2016. © ArtDatabanken, SLU 2016.